

**Методологија за известување
за Извештајот за состојбата и промените на вложувањата на резидентите во
хартии од вредност на странските финансиски пазари
(обрасци ВХВ-1 и ВХВ-2)**

март 2015 година

СОДРЖИНА

Методологија за известување за Извештајот за состојбата и промените на вложувањата на резидентите во хартии од вредност на странските финансиски пазари (обрасци ВХВ-1 и ВХВ-2)

1. Класификација на институционалните сектори и потсектори
  - 1.1. Нефинансиски институции
  - 1.2. Финансиски институции
  - 1.3. Држава
  - 1.4. Домаќинства
  - 1.5. Непрофитни институции кои им служат на домаќинствата
2. Видови хартии од вредност
  - 2.1. Сопственички хартии од вредност
    - 2.1.1. Акции и други сопственички хартии од вредност
    - 2.1.2. Удел/акција во инвестициски фондови
  - 2.2. Должнички хартии од вредност
3. Применета методологија на известување
  - 3.1. Основни правила на известување
  - 3.2. Методолошки отстапувања

Методологија за известување за Извештајот за состојбата и промените на вложувањата во сопственички хартии од вредност и удели во инвестициски фондови (обрасци ВХВ-1 и ВХВ-2)

1. Класификација на институционалните сектори и потсектори

Во обрасците ВХВ-1 и ВХВ-2, во полињата 1.3. и 3.4, известувачот ја наведува шифрата на институционалниот сектор на кој му припаѓа инвеститорот/издавачот на хартијата од вредност (согласно со шифрите од прилозите 1 и 3 на Упатството). Во продолжение се дадени основните дефиниции врз основа на кои се утврдуваат секторот и потсекторот на институционалната единица.

Институционалните единици кои имаат слични економски цели, функции и однесување се групираат во институционални сектори. Секој сектор и потсектор опфаќа институционални единици коишто имаат сличен начин на економско однесување, односно институционалните единици се групираат во сектори и потсектори во зависност од видот на нивното производство и во зависност од нивните главни дејности и функции. Секоја институционална единица му припаѓа само на еден сектор или потсектор. Институционални единици се сите економски субјекти коишто се способни да поседуваат средства, да создаваат обврски, како и да остваруваат некоја економска активност и да вршат трансакции со другите институционални единици. Притоа, се прави разлика помеѓу секторот на инвеститорот и секторот на издавачот на хартиите од вредност. При тргувањето со хартии од вредност овие два сектори може, но не мора да соодветствуваат, така што известувачот треба да води сметка да го внесе соодветниот сектор на инвеститорот, односно издавачот.

Во најопшт облик, постојат два основни институционални сектора:

- резиденти (национална економија),
- нерезиденти (надворешна економија).

Резидентите, односно нерезидентите, понатаму се класифицираат во следниве основни сектори и потсектори:

- 11 Нефинансиски институции
- 12 Финансиски институции
  - 121 Централна банка
  - 122 Други монетарно- финансиски институции
  - 123 Други финансиски посредници, освен осигурителни друштва и пензиски фондови
  - 124 Помошни финансиски институции
  - 125 Осигурителни друштва и пензиски фондови
- 13 Држава
  - 1311 Централна влада
  - 1313 Локална самоуправа
  - 1314 Фондови за социјално осигурување
- 14 Домаќинства
- 15 Непрофитни институции кои им служат на домаќинствата.

1.1. Нефинансиски институции

Нефинансиските институции претставуваат институционални единици - правни лица, чијашто примарна дејност е производство на стоки и/или давање нефинансиски услуги, наменети за пазарот. Во рамките на овој сектор се разликуваат следните потсектори, во зависност од тоа дали се контролирани од државата или не:

Јавни нефинансиски институции се институционални единици кои се под контрола на државни институционални единици. Контролата се дефинира како можност на државата за определување на генералната политика на институцијата, преку поседување повеќе од 50% од акциите со право на глас, преку пропис кој ѝ дава право на државата да ја определува политиката на институцијата или да назначува раководни лица.

Домашни приватни нефинансиски институции се институционални единици кои се под контрола на домашни приватни субјекти.

Нефинансиски институции управувани од странство се нефинансиски друштва кои се контролирани од страна на нерезиденти.

1.2. Финансиски институции

Финансиските институции се сите оние институции чијашто примарна дејност е обезбедување финансиски услуги, вклучувајќи ги и осигурителните услуги и услугите на пензиските фондови на други институционални единици. Во оваа категорија влегуваат: централната банка, други монетарно-финансиски институции, други финансиски посредници освен осигурителните друштва и пензиските фондови, помошните финансиски институции, како и осигурителните друштва и пензиските фондови.

Централна банка е Народната банка на Република Македонија.

Во потсекторот **други монетарно-финансиски институции** влегуваат сите банки коишто имаат дозвола за основање и работење од гувернерот на Народната банка на Република Македонија, како и филијалите на странски банки коишто добиле дозвола за основање и работа на територијата на Република Македонија. Во овој потсектор влегуваат и штедилниците кои имаат добиено дозвола за основање и работење од гувернерот на Народната банка на Република Македонија. Во рамки на овој потсектор може да се разликуваат три категории други монетарно-финансиски институции, и тоа:

- јавни монетарно-финансиски институции;
- приватни монетарно-финансиски институции; и
- монетарно-финансиски институции контролирани од странство.

Потсекторот **други финансиски посредници, освен осигурителни друштва и пензиски фондови** ги опфаќа различните видови финансиски посредници коишто се стекнуваат со средства преку прифаќање долгорочни и специфични средства, согласно со активноста со која се занимаваат и преку емисија на сопственички и должнички хартии од вредност. Овие посредници се специјализирани за кредитирање посебни групи должници преку користење специјални финансиски аранжмани, како што се лизингот, операциите на финансиските деривати и сл. Другите финансиски посредници пред сè ги опфаќаат правните лица коишто се занимаваат со финансиски лизинг, со комисијска продажба, дилери на хартии

од вредност и финансиски деривати, компании за финансирање на увозот/извозот на стоки, холдинг-компаниите, инвестициските фондови (отворени, затворени и приватни), брокери и дилери кои работат за своја сметка и други.

Помошните финансиски институции ги опфаќаат сите правни лица кои главно се занимаваат со помошни финансиски дејности, односно дејности сродни на финансиското посредување, но кои сами по себе не претставуваат финансиско посредување. Нивната функција е да го олеснат финансиското посредување. Овој потсектор ги опфаќа: друштвата за управување со пензиските фондови, друштвата за управување со инвестициските фондови, берзата, брокерските куќи, инвестициските советници, клириншките куќи, брокерите и дилерите кои работат за сметка на други, централниот депозитар на хартии од вредност, сметководствените и другите финансиски здруженија, Фондот за осигурување на депозити, Националното осигурително биро и други.

Во **осигурителни друштва** се вклучуваат друштвата коишто вршат работи на осигурување и реосигурување на индивидуалните институционални единици или групи институционални единици.

Пензиските фондови ги вклучуваат институциите коишто осигуруваат групни ризици, а што се однесуваат на социјалните ризици и потребите на осигурените лица. Тие се формирани со цел да се обезбедат придобивки за пензионирање на специфични групи вработени. Имаат сопствени средства и обврски и извршуваат финансиски трансакции за своја сметка. Во овој потсектор припаѓаат и приватните доброволни фондови за пензиско осигурување.

1.3. Држава

Секторот „држава“ ги вклучува сите институционални единици формирани за да ја спроведуваат политиката на државата преку инструменти на економска регулација, трансфер/прераспределба на приходите од задолжителни давачки или коишто претставуваат непазарни производители чиешто производство е наменето за индивидуална и заедничка потрошувачка, а коишто главно се финансираат преку задолжителните плаќања на другите сектори.

Секторот „држава“ ги опфаќа следниве потсектори:

- централна влада;
- локална самоуправа и
- фондови за социјално осигурување.

Централната влада ги вклучува сите административни единици на државата, како и другите централни органи чиешто надлежности вообичаено се протегаат на целата економска територија, со исклучок на управувањето со фондовите за социјално осигурување. Исто така, се вклучуваат и оние непрофитни институции коишто се контролирани и главно се финансирани од страна на централната влада и чиешто надлежности се протегаат врз целата економска територија. Во овој потсектор припаѓаат оние институционални единици коишто се финансираат од Буџетот на Република Македонија, како на пример: претседателот на Република Македонија, Владата на Република Македонија, министерствата на Владата, Уставниот суд на Република Македонија, јавните правобранители, агенциите на Владата коишто се финансираат од Буџетот на Република Македонија и други.

Локалната самоуправа ги вклучува оние видови јавни служби чишто надлежности се протегаат само на локални делови од економската територија, т.е. во рамки на единиците на локалната самоуправа, освен органите на фондовите за социјално осигурување на локално ниво. Овој потсектор ги вклучува и оние непрофитни институции коишто се контролирани и се финансирани главно од страна на локалните управи и чишто надлежности се ограничени на економската територија на локалните единици на самоуправа.

Фондовите за социјално осигурување вклучуваат специјални институционални единици коишто можат да работат на централно или локално ниво. Тие претставуваат посебни институционални единици бидејќи располагаат со сопствени фондови, имаат сопствени средства и обврски и извршуваат финансиски трансакции за своја сметка. Во овој потсектор припаѓаат: Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, Фондот за здравствено осигурување, Агенцијата за вработување и други.

1.4. Домаќинства

Секторот „домаќинства“ ги подразбира лицата или групите лица во смисла на потрошувачи и во смисла на самостојни вршители на дејност (трговци-поединци) кои произведуваат стоки наменети за пазарот. Исто така, овој сектор ги вклучува лицата и групите на лица кои произведуваат стоки и нефинансиски услуги исклучиво за сопствена употреба. Во овој сектор припаѓаат: физички лица, самостојни вршители на дејност и физички лица коишто согласно со Законот за трговските друштва не се сметаат за трговци.

1.5. Непрофитни институции кои им служат на домаќинствата

Секторот „непрофитни институции кои им служат на домаќинствата“ се состои од непрофитни институции коишто претставуваат одделни правни лица. Нивни главни извори на средства се доброволните прилози во пари или во стока.

Овој сектор ги вклучува следниве институционални единици коишто им обезбедуваат непазарни стоки и услуги на домаќинствата: синдикати, професионални и стручни здруженија, здруженија на потрошувачи, политички партии, цркви и религиозни здруженија (вклучувајќи ги и оние коишто се финансирани, но не и контролирани од државата), општествени, културни, рекреативни и спортски клубови и добротворни, хуманитарни и организации за давање помош коишто се финансирани преку доброволни трансфери во пари или во стока од други институционални единици.

2. Видови хартии од вредност

Хартиите од вредност претставуваат преносливи финансиски инструменти, коишто може да се пренесат од еден на друг сопственик по пат на пренесување или индосирање. Хартиите од вредност може да се поделат на сопственички хартии од вредност, должнички хартии од вредност, како и акции или удели во инвестициски фондови.

2.1. Сопственички хартии од вредност

Главни карактеристики на сопственичките хартии од вредност:

- Тие претставуваат побарувања од страна на имателите на хартии од вредност на нето-вредноста на соодветната компанија;
- Може да бидат котирани на некоја берза или може да бидат некотирани;
- Се издаваат на одреден датум на издавање по одредена цена на издавање;
- Вообичаено немаат датум на достасување; и
- Најчесто се издаваат во домашна валута.

Сопственичките хартии од вредност создаваат приход за нивните иматели во вид на дивиденда.

2.1.1. Акции и други сопственички хартии од вредност

Сопственички хартии од вредност може да бидат акции и други сопственички хартии од вредност и акции или удели во инвестициски фондови. Аксиите и другите сопственички хартии од вредност може да бидат котирани или некотирани во зависност од тоа дали котираат на официјален пазар на хартии од вредност.

Котирани акции¹ се оние кои котираат на берза. Од друга страна, некотираниите акции се оние кои не котираат на берза.

Притоа, котираните и некотираниите акции може да се поделат на: обични, приоритетни, непартиципативни приоритетни акции и останати сопственички хартии од вредност.

Обичните акции на нивните иматели им даваат право на учество во креирањето на политиките на претпријатието, право на предимство при откуп на акции при зголемување на бројот на акции, како и право на учество во распределбата на профитот на претпријатието.

Приоритетните акции се оние коишто на нивните иматели им даваат право на предимство при учество во распределбата на дивидендата и вредноста на претпријатието во случај на ликвидација.

Непартиципативните приоритетни акции им даваат на нивните иматели право на фиксна дивиденда, но не и право да учествуваат во распределбата на остатокот на вредноста на претпријатието-издавач, во случај на негова ликвидација.

Како посебна категорија хартии од вредност се јавуваат потврдите за поседување хартии од вредност (ДР), кои претставуваат хартии од вредност коишто се достапни на еден или повеќе пазари надвор од матичната земја на претпријатието.

Сите хартии од вредност или инструменти коишто не се вклучени во горенаведените дефиниции, треба да се вклучат во групите Останати котирани / некотирани сопственички хартии од вредност.

---

¹ Balance of Payments and International Investment Position Manual 6th edition, International Monetary Fund, Washington, 2009, p.85.

2.1.2. Удел/акција во инвестициски фондови

Уделите или акциите во инвестициските фондови претставуваат групни инвестициски вложувања преку кои инвеститорите генерираат фондови за да се здобијат со финансиски или нефинансиски средства. Тие може да се поделат на удели или акции во отворени инвестициски фондови и удели или акции во затворени инвестициски фондови. Во рамки на известувањето за вложувањата на резидентите во хартии од вредност на странските финансиски пазари инвеститорите известуваат за уделите и акциите во фондовите на пазарот на пари (тука се вклучени и вложувањата во ЕТФ, кои претставуваат отворени инвестициски фондови) и уделите и акциите во останати инвестициски фондови (затворени инвестициски фондови).

2.2. Должнички хартии од вредност

Должничките хартии од вредност, како преносливи хартии од вредност кои служат како доказ за постоење долг, може да бидат издадени како должнички хартии од вредност со фиксна, променлива или комбинирана камата. Врз основа на Упатството за начинот и постапката на известување за состојбата и промените на вложувањата на резидентите во хартии од вредност на странските финансиски пазари во поглед на должничките хартии од вредност се дава можноста да се извести за: купонски, бескупонски и останати должнички хартии од вредност.

Купонските должнички хартии од вредност се оние должнички хартии од вредност кои имаат купони за исплата на каматата. Од друга страна, бескупонските должнички хартии од вредност на нивните иматели им овозможуваат еднократно плаќање без купонски плаќања. Бескупонските должнички хартии од вредност се продаваат по дисконтирана номинална вредност, а главницата заедно со каматата се плаќа на денот на достасувањето.

Во останати должнички хартии од вредност ќе влезат сите други видови должнички хартии од вредност кои не влегуваат во ниту една од претходните две групи на хартии од вредност.

3. Применета методологија на известување

3.1. Основни правила на известување

Во Извештајот за состојбата и промените на вложувањата на резидентите во хартии од вредност на странски финансиски пазари известувачите известуваат за состојби, трансакции и останати движења.

Во делот за состојбите известувачите ја прикажуваат состојбата на своето портфолио на одреден датум (на почетокот и на крајот на извештајниот период). Притоа, како основен принцип на вреднување на состојбите се користи пазарната цена на хартиите од вредност на почетокот, односно на крајот на извештајниот период. Доколку се работи за хартии од вредност за кои не постои активен пазар и чиешто цени не котираат на соодветна берза, тогаш вреднувањето се врши по цената по којашто е вреднувана соодветната хартија од вредност во сметководствената евиденција на инвеститорот.

Трансакциите вклучуваат купување, односно продавање на хартиите од вредност во текот на периодот за кој се известува. Притоа, вреднувањето се врши по пазарната цена по која е купена, односно продадена соодветната хартија од вредност.

Останатите движења вклучуваат: ценовни промени, останати промени во бројот на хартии од вредност и останати промени во износот.

Ценовните промени ја претставуваат вредноста на сите промени настанати врз основа на разликите во цените во текот на извештајниот период, коишто влијаат врз вредноста на состојбата на вложувањата на крајот на извештајниот период. Позитивните ценовни промени се внесуваат со позитивен предзнак, додека негативните со негативен предзнак.

Пример 1: Прикажување на цената на хартиите од вредност

Доколку во текот на извештајниот период инвеститорот купува или продава иста хартија од вредност повеќепати, се пишува пондерираната просечна пазарна цена од пазарните цени на сите купувања, односно продавања од соодветната хартија од вредност. Како пондер се зема бројот на купените, односно продадените хартии од вредност во текот на извештајниот период. Притоа, пазарната цена не треба да содржи провизии и други трошоци на посредување поврзани со трансакцијата, ниту продадена/купена камата кај должничките хартии од вредност. Пазарната цена се изразува во апсолутен износ, во соодветната валута.

На пример, инвеститорот во текот на јануари 2015 година ги направил следните купувања на хартија од вредност со кодот ИСИН DE0005190003:

- 100 акции по цена од 50 ЕУР
- 50 акции по цена од 52 ЕУР
- 10 акции по цена од 53 ЕУР

Во ваков случај, пазарната цена на една хартија од вредност се пресметува како количник помеѓу вкупната вредност на купените хартии од вредност и вкупниот број купени хартии од вредност, на следниов начин:

$$\text{Пазарна цена} = (100 \cdot 50 + 50 \cdot 52 + 10 \cdot 53) / 160 = 50,81$$

Пример 2: Трошоци за посредување и чување хартии од вредност.

Во рамки на обрасците ВХВ-1 и ВХВ-2 се известува за трошоците за посредување и чување на хартиите од вредност настанати во текот на извештајниот период, само кон нерезидентен финансиски посредник, односно кон нерезидентна депозитарна банка. Доколку овие трошоци се платени во валута различна од оригиналната валута на хартиите од вредност, потребно е да се прикажат во истата валута во која се прикажуваат состојбите и/или трансакциите од соодветната хартија од вредност. Притоа се користи средниот курс на

денот на трансакцијата за соодветната валута или просечниот месечен девизен курс од соодветната валута.

Понатаму, доколку инвеститорот не е во можност да ги распредели трошоците за посредување за секој ИСИН код, соодветно, во тој случај се врши распределба на трошоците согласно учеството на вредноста на кодот ИСИН во вкупното портфолио на хартиите од вредност.

Во текот на јануари 2015 година инвеститорот добил фактура за трошоци за посредување и чување на пет различни хартии од вредност коишто ги има во своето портфолио (5 различни кодови ИСИН) во износ од 150 ЕУР. Трошоците за посредување и чување на хартиите од вредност за поединечно за секој код ИСИН изнесуваат:

Код ИСИН	Вредност на хартиите од вредност	% на учество во вкупната вредност	Трошоци за посредување и чување на хартиите од вредност
DE0005190003	1000	$1000 \cdot 100 / 13600 = 7,35\%$	$150 \cdot 7.35 / 100 = 11,02$
US1912161007	600	$600 \cdot 100 / 13600 = 4,41\%$	$150 \cdot 4.41 / 100 = 6,61$
US38259P7069	2500	$2500 \cdot 100 / 13600 = 18,38\%$	$150 \cdot 18.38 / 100 = 27,57$
DE0007236101	7500	$7500 \cdot 100 / 13600 = 55,15\%$	$150 \cdot 55.15 / 100 = 82,73$
AT0000606306	2000	$2000 \cdot 100 / 13600 = 14,71\%$	$150 \cdot 14.71 / 100 = 22,07$
	13600		

Пример 3: Прикажување на дивидендата

Во полето 8.1 „Дивиденда“ инвеститорот треба да го прикаже вкупниот износ на дивиденда што му припаѓа во моментот кога му е распределена за исплата, вклучително и износот на задржаниот данок. Притоа, во рамки на платниот промет со странство, сите приливи коишто ќе пристигнат врз основа на наплатена дивиденда и врз основа на поврат на данок треба да бидат евидентирани со соодветната основа за примени дивиденди согласно со шифрарникот на основи за наплата и плаќања, кој е составен дел на Упатството за вршење на платниот промет со странство.

Пример 4: Ценовни промени

Во полето 6.1 „Ценовни промени“ се внесуваат остварените и неостварените капитални добивки или загуби коишто настанале во текот на извештајниот период на ниво на кодот ИСИН, односно на ниво на секоја хартија од вредност. Притоа, се внесува вредноста на ценовните промени за вкупниот број хартии од вредност, за секој поединечен код ИСИН, односно за секоја хартија од вредност во портфолиото на инвеститорот. Остварените и неостварените капитални добивки се внесуваат со позитивен предзнак, додека остварените и неостварените капитални загуби се внесуваат со негативен предзнак.

Почетната состојба на вложувањата во хартии од вредност на инвеститорот за декември 2014 година изнесува:

2.2. ИСИН код	4.1. Број на х.в. на почетокот на периодот	4.2. Пазарна цена на една х.в. на почетокот на периодот
DE0005190003	100	50
US1912161007	150	40

Во текот на декември инвеститорот ги направил следниве трансакции:

- на 14.12.2014 купил 30 акции со код ИСИН DE0005190003 по цена од 55 ЕУР
- на 21.12.2014 продал 10 акции со код ИСИН DE0005190003 по цена од 60 ЕУР
- на 2.12.2014 продал 50 акции со код ИСИН US1912161007 по цена од 45 УСД

2.2. Код ИСИН	5. Трансакции со хартии од вредност				6.1. Ценовни промени	7.1. Број на хартии од вредност на крајот на периодот	7.2. Пазарна цена на една хартија од вредност на крајот на периодот
	5.1. Купување хартии од вредност		5.2. Продавање хартии од вредност				
	5.1.1. Број на купени хартии од вредност	5.1.2. Пазарна цена на една хартија од вредност	5.2.1. Број на продадени хартии од вредност	5.2.2. Пазарна цена на една хартија од вредност			
DE0005190003	30	55	10	60	790	120	57
US1912161007	0	0	50	45	450	100	42

Формула	$ЦП = S_{t-1} * (p_t / p_{t-1} - 1) + T_b * (p_t / p_b - 1) - T_s * (p_t / p_s - 1)$
S_{t-1}	Вредност на состојбата на почетокот на периодот
p_t	Цена на крајот на периодот
p_{t-1}	Цена на почетокот на периодот
T_b	Вредност на трансакцијата - купување
p_b	Куповна цена
T_s	Вредност на трансакцијата - продавање
p_s	Продажна цена

Ценовни промени (ЦП) за акцијата со код ИСИН DE0005190003:

Вредност на почетокот на периодот = $100 * 50 = 5.000$

Вредност на крајот на периодот = $120 * 57 = 6.840$

Вредност на купените хартии од вредност = $30 * 55 = 1.650$

Вредност на продадените хартии од вредност = $10 * 60 = 600$

$$ЦП = 5.000 * (57/50 - 1) + 1.650 * (57/55 - 1) - 600 * (57/60 - 1) = 790$$

Проверка: Почетна состојба + купување – продавање + ЦП = Крајна состојба
 $5.000 + 1.650 - 600 + 790 = 6840$

Ценовни промени (ЦП) за акцијата со код ИСИН US1912161007:

Вредност на почетокот на периодот = $150 * 40 = 6.000$

Вредност на крајот на периодот = $100 * 42 = 4.200$

Вредност на продадените хартии од вредност=50*45=2.250

ЦП=6.000*(42/40-1)-2.250*(42/45-1)=450

Проверка: Почетна состојба + купување – продавање + ЦП = Крајна состојба
 $6.000+0-2.250+450=4200$

Пример 5: Дивиденда во форма на акции

Доколку на инвеститорот му е исплатена дивиденда во форма на акции, во тој случај потребно е дивидендата истовремено да се прикаже и во делот за трансакциите и во делот за доходот.

Пример, во текот на декември 2014 година е исплатена дивиденда во форма на акции, при што инвеститорот се стекнал со 50 акции чијашто пазарна цена е 100 ЕУР за една акција. Во ваков случај, оваа трансакција се евидентира на следниов начин:

Во полето 5.1.1 „Број купени хартии од вредност“ треба да се внесе бројот од 50 акции добиени во форма на дивиденда и соодветно во полето 5.1.2 „Пазарна цена на една хартија од вредност“ се внесува пазарната цена на една акција од 100 ЕУР, односно цената по која се вреднувани акциите во портфолиото на инвеститорот. Истовремено, во полето 8.1 „Дивиденда“ се внесува вредноста на добиените акции којашто претставува производ на бројот на акции и пазарната цена на една акција (5.000=50*100), односно 5.000 ЕУР.

Пример 6: Евидентирање на хартиите од вредност дадени како обезбедување

Во случај кога е склучен репо или обратен репо-договор со нерезидент, тој претставува предмет на поединечно известување за кредити земени/одобрени од/на нерезиденти, со оглед на тоа што тој претставува обезбеден заем. (види: Упатство за начинот и условите за поединечно известување за кредитите земени/одобрени од/на нерезиденти, „Службен весник на Република Македонија“ бр. 162/10, 186/13 и 97/14) <http://www.nbrm.mk/?ItemID=02B11CBC486D004593AB3085477F46A8>).

Во ваков случај, хартиите од вредност коишто се дадени како обезбедување не треба да се внесуваат во делот за трансакциите - продавање ниту во делот за останати промени во обрасците ВХВ-1/ВХВ-2, бидејќи за нив не настанува промена во портфолиото на инвеститорот. Соодветно, хартиите од вредност коишто се стекнати како обезбедување не треба да се внесуваат во делот за трансакции со хартии од вредност - купување ниту во делот за останати промени бидејќи за овие хартии од вредност исто така не настанува промена во портфолиото на инвеститорот.

Меѓутоа, во случај на репо-договор, доколку продавачот на хартиите од вредност (заемобарателот) не ја изврши обврската, односно не го врати заемот, потребно е соодветно да се извести во рамки на поединечното известување за кредити земени од нерезиденти исто како и во рамки на обрасците ВХВ-1/ВХВ-2 .

Имено, во образецот НД 3-Реализација на отплата, заемот ќе се затвори со код на отплата 7 - претворање долг врз основа на заем во должнички хартии од вредност или 6 -

претворање долг во сопственички влог, во зависност од видот на хартиите од вредност, дадени како обезбедување. Соодветно, во рамки на известувањето за хартиите од вредност, ВХВ-1/ВХВ-2, инвеститорот којшто земал заем врз основа на репо-договор ќе евидентира трансакција, односно продавање на хартиите од вредност и со тоа ќе се намали бројот на хартии од вредност коишто ги поседува инвеститорот на крајот на периодот, под претпоставка дека не настанале други промени.

Пример 7: Меѓународна организација како издавач на хартии од вредност

Во случај кога издавачот на хартијата од вредност е меѓународна организација, во полето 3.3 „Држава“ се пишува шифрата на меѓународната организација од шифрарникот на меѓународни организации, што е составен дел на Упатството за начинот на вршење на платниот промет со странство.

Така, доколку издавачот на хартијата од вредност е Европската банка за реконструкција и развој (ЕБРД) или Меѓународната финансиска корпорација (ИФЦ), во тој случај во полето 3.3 „Држава“ се внесува шифрата на меѓународната организација, односно шифрата 964 или 938, соодветно.

Пример 8: Евидентирање дисконт

Дисконтот има еднаков третман како и пресметаната камата, што значи, промените коишто произлегуваат од амортизација на дисконтот и коишто влијаат врз вредноста на состојбата на хартиите од вредност треба да се прикажат во полето „8.4 Пресметана камата“.

Пример, инвеститорот во своето портфолио поседува шестмесечна хартија од вредност издадена со дисконт, со номинална вредност од 100 ЕУР, при што пазарната каматна стапка во моментот на издавање на хартијата од вредност е 4%, цената по којашто се продава хартијата од вредност изнесува 79 ЕУР (100/1,04⁶). Во овој случај, дисконтот од 21 ЕУР (100 ЕУР – 79 ЕУР) не се вклучува во состојбата на вложувањата во хартии од вредност, туку се прикажува во полето „8.4 Пресметана камата“.

Под претпоставка дека нема ценовни и останати промени во текот на шестмесечниот период, за горенаведениот пример, во образецот ВХВ-2 се известува на следниов начин:

Месец	Состојба на вложувањата во хартии од вредност на почетокот на периодот (поле „4.1" * „4.2")	Пресметана камата/Амортизација на дисконт поле „8.4"	Состојба на вложувањата во хартии од вредност на крајот на периодот (поле „7.1" * „7.2")
1	79.0	3.2	79.0
2	79.0	3.3	79.0
3	79.0	3.4	79.0
4	79.0	3.6	79.0
5	79.0	3.7	79.0
6	79.0	3.8	0.0

3.2. Методолошки отстапувања

Во одредени услови може да се појават случаи кои претставуваат отстапување од општите правила на Упатството за известување за состојбата и промените на вложувањата на резидентите во хартии од вредност на странски финансиски пазари. Во вакви случаи, известувачите може да се обратат преку електронска пошта на contact.statistika@nbrm.mk.

Пример 9: Оригинална валута

Во случај кога инвеститорот во своето портфолиото има хартија од вредност издадена во валута којашто ја нема во шифрарникот на валути што е составен дел на Упатството за вршење на платниот промет со странство, тогаш инвеститорот наместо во оригинална валута, известува во валутата која ја користи како преодна, односно посредна валута за конверзија во својата сметководствена евиденција.